

kor Istennel lelki
án azt, hogy ő ne-
az ő akaratát ma-
an ezt mondjuk:
d.“

Bűn, — bűnbocsánat.

Vannak egyházak, melyeknek kátéja azt tanítja, hogy a bűn az ember öröklött tulajdonsága; az ember bűnben fogamzott, természeténél fogva romlott, minden jóra képtelen. Képtelen még arra is, hogy bűnétől való szabadulása érdekében valamit is tenni tudjon. Nem azért bűnös az ember, mert maga cselekedett valami rosszat, hanem azért, mert Ádám bűnös természetét örökölte. Ősi bűne átkaként kárhozatra volna méltó még akkor is, ha maga saját elhatározásából soha semmi rosszat nem tenne. S ha nem részesül a Jézus által szerzett keresztség büntörlő erejében, még az egynapos csecsemő is elkárhozik. Azt mondják, hogy nem is az egyén, hanem maga az emberi természet romlott és átkozott.

Hogyan egyeztethető ez össze annak az igazságos és jó Istennek a fogalmával, akiről az evangélium tanít? Sok száz millió ember, született és halt meg Jézus előtt, sok száz millió él még ma is és fog meghalni, akiknek alkalom sem adatott arra, hogy a rettentő átok-

tól, melyet nem ők idéztek elő, a keresztségben megszabadulhassanak. Igazságos az, hogy az Ádám bűne miatt ők is mind elkárhozzanak? Vagy, hogyan egyeztethető össze az igazsággal az, hogy ma közülünk bárkinek is egy olyan bűnért kelljen bűnhődnie, melyet néhány ezer esztendővel ezelőtt Ádám követett el azáltal, hogy evett egy tiltott fa gyümölcséből? Isten tiltja a bűnt és a bűnöst büntetéssel fenýíti. Hogyan egyeztethető össze az igazsággal az, hogy Isten tiltsa és büntesse a bűnt és ugyanakkor az embert mégis bűnre teremtsse? Az evangélium azt tanítja, hogy Isten a mi gondviselő Atyánk. Hogyan egyeztethető össze Isten atyai szeretetével az, hogy az embereket, az ő gyermekeit már természetüknel fogva mind romlottaknak teremtsse, kiknek az élete a földön épp ezen romlottságuk miatt csak bűn, szenvedés és átok lehet? Lehetetlen az, hogy Isten minden eddig született és ezután születendő gyermekét egyetlen gyermeke vétkéért megbüntesse. Ha Ádám vétkéért minden leszármazottjának bűnhődnie kell, jobb lett volna, ha Isten sohase adott volna neki leszármazottakat. Ha Isten a bűnt a szenvedés és átok forrásává tette, mintahogy tényleg azzá tette, lehetetlen, hogy az embert már

születésénél fogva bűnösnek teremtette volna. Ha Isten az embertől azt várja, hogy jó legyen és jót cselekedjék, mint ahogy tényleg azt várja, lehetetlen, hogy az embert jóra képtelennek teremtette volna. Azt, hogy az emberek milliói bűnben fogamzottan átokra és szenvedésre legyenek teremtve, a jó és igaz Isten fogalmával összeegyeztetni sehogysen tudjuk.

Bizonyos, hogy a bűn büntetés nélkül nem marad. Ez természetes is. Bűnünk tudata megszégyenít és vádol a lelkiismeret. Vádolhatna-e a lelkiismeret egy olyan bűnért, melynek nem mi voltunk az okozói, hanem Isten adta bűnös természetünk? Egészen bizonyos, hogy nem. Minden szülő jóra inti gyermekét s ha hibázik, megdorgálja. Tehetné-e ezt akkor, ha gyermeke szükségszerűen cselekedné a rosszat, mert Isten rossznak teremtette? Nem! Ez esetben a végzet ellen hadakozna, amikor gyermekét a rossztól óvja. A vakon született embernek senki sem tehet szemrehányást azért, hogy nem lát, a bűnben fogamzott embert se dorgálhatja jogosan senki azért, ha rosszat és nem jót cselekszik. A bűnöst a társadalom is megbélyegzi, bünteti, megjavítása érdekében különféle intézményeket létesít. Mindezt azzal a hittel teszi, hogy

az ember nevelhető, javítható, a bűn nem öröklött baj, hanem az ember személyes cselekedetének következménye, amit neki magának kell jóvá tennie és jóvá is teheti bűnbánattal és erős akarattal.

Az anyai szív sohase tudja elfogadni azt a szörnyű dogmát, hogy gyermeke, kit keblére szorít, bűnben fogamzott és gonosz s ha kereszteleetlenül talál meghalni, elkárhozik. Ha ezt a szörnyűséget hinné, nem tudna hálát adni Istennek azért, hogy neki gyermeket adott. Lehetetlen volna azzal a gondolattal élni, hogy mindazok az emberek, akikkel az életben dolgunk akad, akikkel munka mezőinken nap-nap után érintkezünk, dolgozunk, üzletet kötünk, vagy akikkel társaságban összejövünk, barátkozunk, szórakozunk; egyszóval mindazok, akikkel körül vagyunk véve és együttélünk, születésüknél fogva velünk együtt mind romlottak, rosszak, jóra képtelenek és kárhozatra méltók. Hiszen akkor egy nagy pokol volna ez az egész világ.

A gyakorlati élet az eredendő bűn tanának nem ad igazolást; káros hatása pedig gyakran tapasztalható. Sok bűnös ember altatja el lelkiismeretét azzal, hogy nem tehet arról, hogy Isten bűnben fogamzottan teremtette

erre a világra. A téves hit, hogy az ember bűnben fogamzott, akarata romlott, minden jóra képtelen, sok jószándéknak és nemes törekvésnek lett letörője.

Négy komoly okunk van arra, hogy az eredendő bűn tanát el ne fogadjuk: 1. Nem tudjuk összeegyeztetni Isten jóságával és igazságosságával. 2. Ellene mond lelkiismeretünk ténye: az embert csak annak a bűnnek a tudata bántja, melynek ő maga az okozója. 3. Az élettapasztalat is cáfolja. 4. Káros erkölcsi visszahatásai mutatkoznak.

Azok az érvek, melyeket az eredendő bűn tanának bizonyítására szoktak felhozni, nem helytállóak. Utalni szoktak a sok bűnre, ami ezen a világon tényleg tapasztalható és magyarázatul azt mondják, hogy a bűnt születésünkkel hoztuk a világra. Ezzel szemben az igazság az, hogy akármilyen gonosz is a világ, még mindig több benne a jó, mint a rossz. Sőt, nincsen olyan rossz ember a világon, megátalkodott és gonosz, kiben a jónak legalább egy parányi szikrája lappangva ne élne. Csak meg kell keresni, csak fel kell ébreszteni. A sok bűn mellett ott látjuk a hűséget, a jóságot, az önfeláldozó, önzetlen szeretet ragyogó példáit is. Gondoljunk a hősök, a mártírok, a szentek,

a nagy hazafiak esetére, akik küzdöttek, verejtékeztek, véreztek, nem egyszer életüket is feláldozták egy eszméért, egy nagy gondolatért, embertársaik vagy a haza boldogulásáért. Mi képesítette őket erre? Az eszme, az igazság, embertársaik s a haza nagy szeretete. De nem is szükség bizonyítani, hogy a világban több a jó, mint a rossz. Elég ha csak egy emberre is rá tudunk mutatni, ki Istenért, hazáért vagy embertársaiért életét adta, az eredendő bűn tanát, miszerint minden ember születésénél fogva romlott és jóra képtelen, máris sikerült megcáfolnunk. Ilyen ember pedig — hála Istennek — a történelem folyamán sok volt és van ma is.

Azok, akik az eredendő bűn tanát hirdetik, a Bibliával szoktak érvelni s mint legfőbb bizonyítékra, Mózes I. k. III. részre hivatkoznak, melyben Ádám és Éva bűnesete van leírva. Ez azonban semmit se bizonyít, mert kétségtelenül tudjuk azt, hogy itt egy olyan legendáról van szó csupán, melynek nincs semmi történeti alapja. Hozzá hasonló más népek életében is találunk. Ádám és Éva csak a zsidók képzeletvilágában éltek. Így tehát az eredendő bűn tanának történeti alapja egészen elesik. De még ha történeti személy lett volna

is Ádám és Éva, a nevezett helyen egyetlen szó utalás sincs arra, mintha az ő bűnük lezármazottaikra is kihatással lett volna. Nincs az egész ó-testamentumban egyetlen olyan hely, mely az ember bűnben fogamzottságáról szólna. Az evangéliumokban se találunk egyetlen szót se, mellyel Jézus, vagy akárki más az eredendő bűn tanát tanította volna. Nem is Jézusra, hanem Pál apostolra szoktak hivatkozni annak hitvallói.

Pál apostol leveleiben tényleg sok olyan részt találunk, melyek azt bizonyítják, hogy ő az embereket bűnösöknek tartotta. De dorgálta is aztán az embereket bűneik miatt. S a tény, hogy dorgálta, azt bizonyítja, hogy a bűnt nem tartotta az emberek velük született természetes tulajdonságának. Legerősebb bizonyítéknak a Rom. V. r-t tartják. Aki azonban az eredeti görög szöveget jól megvizsgálja, látja, hogy az itt leirtakból legfeljebb csak arra lehetne következtetni, hogy Pál apostol az embereket Ádám bűne miatt mind halandóknak tartotta, de semmiesetre se arra, hogy az emberek mind bűnben fogamzottak. Különbösen is, ennek a bibliai helynek minden bizonyító ereje elvesz, ha tudjuk, hogy Ádám nem volt történeti személy.

Ezekkel az erőtlén idézetekkel szemben Mózes I. k. I. r. 27. v. azt tanítja, hogy Isten az embert a maga képére teremtette. Jakab III. r. 9. v.-nek is ez a világos értelme. A Péld. VII. r. 29 v.-ből pedig azt olvassuk, hogy Isten az embert igaznak teremtette. Jézus azt mondta, hogy csak azok jutnak a mennyeknek országába, akik megtérnek és olyanok tudnak lenni, mint a kis gyermekek: akik tiszták. (Mt. XVIII. r.) A próféták és az apostolok állandóan megtérésre, újjászületésre intették az embereket. Ez volt az ő Istentől vett életfeladatuk. Ez is azt bizonyítja, hogy ők is hittek az ember jóra való képességében.

Minden ember számára megadatott a lehetőség, hogy a jó és a rossz között válasszon. S ha valaki bűnös, azért bűnös, mert a jó helyett a rosszat választotta, bűnösségének oka ő maga és nem más. A kis gyermek, amikor a világra születik, ma is éppen olyan ártatlan, mint volt akkor, mikor Jézus ölébe vette és megáldotta. Ha valaki tiszta, jó, igaz és becsületes akar lenni, tőle függ, lehet, csak akarnia kell erős akarattal. A bűn nem végzetszerű dolog ezen a világon, hanem az ember szándékos rossz cselekedetének a következménye, aki ugyanakkor jót is cselkedhetett volna. Isten

éppen azért adta meg a lehetőséget, hogy a jó és rossz között választani tudjunk, hogy így erkölcsi nagykorúságra neveljen. A jónak is csak akkor van igazi értéke, ha szándékosan, saját elhatározásunkból tesszük. Erkölcsi tisztaságunk értéke annál nagyobb, minél nagyobb önmegtagadás és fegyelmezettség árán sikerült azt a kísértéssel szemben megőrizni. Isten soha senkinek se tulajdonít olyan bűnt, melyért nem ő maga a felelős. Távoli ősök vétkéért soha senkit se büntet igazságtalanul. Ha élt is volna valaha Ádám és evett is volna a tiltott fa gyümölcséből, lehetetlenség volna azt állítani, hogy az ő vétké a mai emberiség erkölcsiségét bármilyen módon is érintené.

Az eredendő bűn tana értelmében az emberek mind bűnben fogamzottak, átok alá vetettek, büntetésre, kárhozatra méltók. A bűnhődéstől azonban az emberek Jézus Krisztus ártatlan kínszenvedése árán megváltást nyerhetnek, Isten őket kárhozat helyett üdvösségre juttathatja. Teszi is ezt azokkal, de csakis azokkal, akik hisznek Jézusban és az ő halálának bűnt törlő és üdvösséget szerző erejében. A váltság tényét a különböző egyházak különbözőképpen magyarázzák. Azt azonban, hogy Jézus az emberek bűne miatt a szenvedé-

dést, a halált magára vállalta és hogy a bűn az ő ártatlan halála árán nyer megbocsátást, egyértelműen tanítják. A „helyettes elégtétel” tanát tehát csaknem mind hirdetik.

Mi ezt a tant semmiképen se tudjuk elfogadni, mert ésszerűtlen, ellentmondásokkal van tele s így gondolkozó ember előtt meg nem állhat. Mit jelent ez a tan? Azt, hogy az az Isten, akiről az evangélium azt tanítja, hogy igazságos és jó, minden gyermekét romlottaknak teremtette és ezért a romlottságért, melyről ők nem tehetnek, mert maga az Isten teremtette őket romlottaknak, Isten őket mind kárhozatra ítélte; az emberek sötét végzetüket saját erejükből el nem kerülhetik, az átok alól nem szabadulhatnak; megváltásuk egyetlen lehetősége, — de az se mindenkinek, hanem csak a kiválasztottaknak a számára, — az, hogy Isten földre jött, emberi formát öltött és az emberekért kereszthalált halt; ennek a halálnak az árán, mivel ez ártatlan halál, a bűnösök bocsánatot nyernek, a bűnös emberek bűnük következményétől megszabadulnak, mert a szenvedést helyettük az, aki ártatlan, magára vállalta. Ésszerűtlenül hangzik az egész. Ez az értelmetlen hitvallás elismeri, hogy Isten igazságos és mégis úgy beszél Istenről,

mint aki az emberek erkölcsi értékére való tekintet nélkül ítélkezik, — büntet és jutalmaz. Úgy állítja elénk a szeretet Istenét, mintha bűnbocsátó irgalma fejében ártatlan vért kívánná. Az erkölcsi fogalmakat összezavarja és az emberben a jóra való törekvést megbénítja. Erkölcsi igazságérzetünk tiltakozik az ellen, hogy a bűnös bűnének megérdemelt következményétől megszabadulhasson csak azért, mert egy ártatlan egy meg nem érdemelt szenvedést önként magára vállalt. Elképzelhető-e az, hogy egy apa egyik fiát, ki fenyegetésre szorul, büntetlenül hagyja csak azért, mert a másik fia, aki ártatlan, hajlandó a bűnös helyett a bünt magára vállalni. Elképzelhető-e, hogy a bíró a bűnöst a börtönből kiengedje, mert fia, ki ártatlan, vállalkozik arra, hogy a büntetést helyette leülje, vagy a gonosztevőt visszaengedje a társadalomba, mert valaki más, egy ártatlan beleegyezett abba, hogy helyette kivégezzék. Az emberi igazságszolgáltatás ilyen igazságtalanságot nem ismer, annál kevésbé ismerhet a jóval tökéletesebb isteni igazságszolgáltatás. Különben is még csak elképzelni is lehetetlen azt, mintha a jó Isten kedvét találná az ártatlannak véreben és ezáltal olyan dolgokra volna kapható, amit különben meg

nem tenne. Az, hogy a bűnös szenvedjen, igazságos dolog és Isten jóságával is összeegyeztethető, mert a szenvedés bűnbánatra és új élet kezdésére indíthatja. Az azonban, hogy valaki ártatlanul szenvedjen, Isten jóságával és igazságosságával is ellenkezik, nincs és nem is lehet vele Istennek semmi célja. Ha az emberi bűn következményét ártatlanokra lehetne áttolni, csak a bűnösök száma szaporodna a társadalomban. A helyettes elégtétel tana nemcsak Isten jóságával és igazságosságával, hanem a büntetés természetéről és céljáról alkotott fogalmunkkal is ellenkezik; az emberekben olyan gondolatot ébreszthet, mintha bűnözhetnének anélkül, hogy bűnük következményét viselniük kellene. Ezek miatt az okok miatt a helyettes elégtétel tanát el nem fogadjuk.

Meggyőződésünket nem tudja megváltoztatni azokra a bibliai helyekre való utalás sem, amelyek Isten és az emberek megbéküléséről szólnak és amelyeket a „helyettes elégtétel” tanának alátámasztására szoktak idézni (Rom. XI. r. 15. v., II. Kor. V. r. 18—20 v.). Az ortodox egyházak tanítása szerint a megbékülés Isten és az ember között úgy jött létre, hogy az ártatlannak halála Isten haragját az embe-

rekkel szemben kiengesztelte, Istent irgalmaságra indította. Ez azt jelenti, hogy Jézus ártatlan halála Isten magatartását változtatta meg az emberekkel szemben, a haragvó Istent könyörülővé tette. Így jött létre a kibékülés. A mi hitünk szerint az örökkévaló Isten változatlan, mindig jó és irgalmas volt és lesz ezután is. Jézus halála, mellyel élete eszményét megpecsételte, nem az Istent, hanem az embert, az ember magatartását változtatja meg Istennel szemben. Erkölesei hatása a bűnös embert bűnbánatra és új élet kezdésre indítja. Így jött létre a kibékülés Isten és az ember között, melyről Pál apostol beszélt és amelyet mint a helyettes elégtétel tana mellett szóló érvet szoktak emlegetni.

A véres áldozat gondolata, miszerint Isten haragját ki lehet vele engesztelni, mint idegen elem a zsidó vallásból került a keresztény vallásba. A bünt törölő véres áldozat bemutatása a zsidóknál ősi vallásos szertartás volt. A zsidókból lett keresztények kezdték el először úgy feltüntetni a dolgot, mintha Jézus ártatlan halála, mint egyszersmindenkori nagy áldozat, Istent az emberekkel szemben kiengesztelte volna. Amíg az új-testamentum görög szövegében csak két olyan hely van,

amelyet úgy is értelmeznék, hogy Jézus az emberek helyett szenvedett és halt meg, addig több mint negyven olyan helyet találunk, melynek kétségtelen jelentése az, hogy Jézus nem az emberek helyett, hanem az emberekért szenvedett és halt meg: irántuk való szeretettől indítva egész életét arra áldozta, hogy az embereket istenes életre ösztönözze. Idézni szokták még Máté XXVI. r. 28 v-t, Ján. ev. II. r. 29 v-t, I. Kor. XV. r. 3 v-t és Zsid. I. r. 3 v-t is. Azonban ezeknek se az az értelme, hogy Jézus az emberek bűnét halálával helyettük Istennél jóvá tette, hanem az, hogy Jézus azért élt és halt, hogy a világon a bűnt megfékezze és az embereket új és jobb életre nevelje.

Az élettapasztalat is azt mutatja, józan eszünk és erkölcsi érzékünk is azt követeli, amit a szentírás is tanít: amit vet az ember, azt aratándja is“. (Gal. VI. r. 7. v.) Jézus bűnbocsánatot tanított, — igaz. Ez azt jelenti, hogy Isten a bűnösnek, ki bűnéért megszenvedett és azt megbánta, megbocsát. A szakadás az Isten és az ember között nem tart örökké. Miért bocsát meg Isten? Hitünk szerint azért, mert ő irgalmas és nagy kegyelmű, Ő a mi szerető jó Atyánk. Az ortodox egyházak tanítása szerint Isten Jézus kiontott vére árán bo-

csátja meg a bűnt. Ha ez így volna, a dolognak üzleti színezete lenne. S hálánk inkább Jézust és nem Istent illetné, mert ő fizeti le a bűnbocsánat árát. A tékozló fiú története, az isteni irgalomnak ez a gyönyörű éposza, a mi hitünket igazolja.